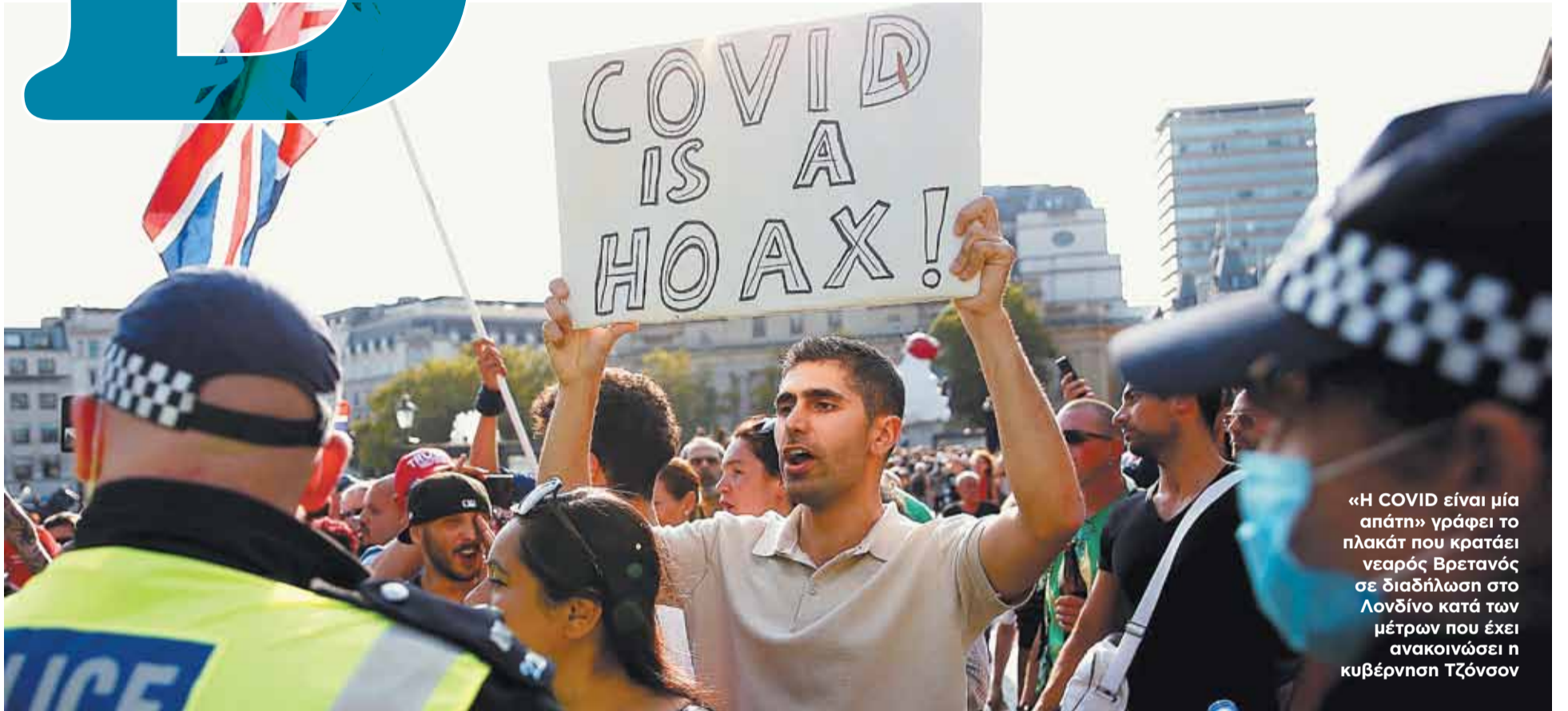

Νέες εποχές

Εύη ΛΙΑΝΙΔΟΥ, Κυριάκος ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ, Κωνσταντίνος ΠΑΪΔΑΣ, Αντώνης ΤΡΙΦΥΛΛΗΣ, Παναγιώτης Κ. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ, Γιάννης ΜΕΤΑΞΑΣ, Αλέξης ΣΤΑΜΑΤΗΣ, Ανδρέας ΠΑΠΠΑΣ, Οδυσσέας ΙΩΑΝΝΟΥ και συνέντευξη του καθηγητή Ιατρικής και πρώην πρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών Χρήστου ΚΙΤΤΑ

Ο Νίκος Δήμου σχολιάζει στο μπλογκ του **Σ. 5** Το επταήμερο του **Διόδωρου Σ. 8**

«Η COVID είναι μία απάτη» γράφει το πλακάτ που κρατάει νεαρός Βρετανός σε διαδήλωση στο Λονδίνο κατά των μέτρων που έχει ανακοινώσει η κυβέρνηση Τζόνσον

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: REUTERS/HENRY NICHOLS

Με αφορμή την πανδημία COVID-19 και τα αναγκαία μέτρα που έχει πάρει η πολιτεία για υποχρεωτική χρήση μάσκας προσώπου, έχει προκύψει μια έντονη, συνωμοσιολογικού περιεχομένου, συζήτηση ξεκινώντας από τη δήθεν απόκρυψη εντός των μασκών τσιπ τεχνολογίας 5G για τον έλεγχο του πληθυσμού από την «Παγκόσμια Κυβέρνηση» και τον Σόρος έως τη χρήση της μάσκας ως μέσου στέρισης της ατομικής μας ελευθερίας και όλα αυτά διανθισμένα με αμφισβήτηση ακόμα και της ύπαρξης του ιού SARS-CoV-2 ή της επικινδυνότητάς του. Βέβαια, η διείσδυση εδώ και χρόνια της ψευδοεπιστήμης στη κοινωνία, ακόμα και σε θεσμικούς φορείς εκπαίδευσης αλλά και η προβολή της μέσω αρκετών ΜΜΕ έχει προλειάνει το έδαφος, με σημαντικές επιπτώσεις στη διαμόρφωση της πνευματικής συγκρότησης της νέας γενιάς στην πιο κρίσιμη ηλικία, αυτή στην οποία διαμορφώνονται χαρακτήρες, αντιλήψεις και στάσεις ζωής. Μία από τις θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την επιβίωση της ανθρωπότητας και την ομαλή εξέλιξη του πολιτισμού είναι η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, προαπατούμενο της οποίας είναι αναμφίβολα η κατανόηση των διεργασιών που δημιουργούν τις συνθήκες για την ύπαρξη και τη συντήρηση της ζωής αλλά και της κοινωνίας. Διεργασίες που ξεκινούν από το «κοσμικό αβγό», όπως έλεγε ο σπουδαίος κοσμολόγος και αβιάς, Ζορζ Λεμέτρ, και μέσω της ραδιενεργούς σύντηξης στους πυρήνες των αστερών δημιουργούνται όλα εκείνα τα στοιχεία που είναι αναγκαία για την ύπαρξη της ζωής και φτάνουν στις διεργασίες που καθορίζουν την εξέλιξη των κοινωνιών μέσα από την ανάπτυξη των παραγωγικών σχέσεων αλλά και την καταλυτική αλληλεπίδραση ανθρώπου-φυσικού περιβάλλοντος, που έχουν ανοίξει οι παραδοσιακές οικονομιο-κεντρικές θεωρίες για την κοινωνική εξέλιξη. Η ενδελεχής λοιπόν κατανόηση των φυσικών

Ψευδοεπιστήμη: ο Δούρειος Ιππος του ανορθολογισμού και της πνευματικής πενίας

Μανώλης Πλειώνης

και κοινωνικών διεργασιών και η μεταλαμπάδευση αυτής της γνώσης στην κοινωνία είναι όχι μόνο απαραίτητο εφόδιο για την επιβίωση της ανθρωπότητας αλλά και για την εξέλιξη της κοινωνίας, αν θέλουμε βέβαια η κοινωνία να ξεπεράσει τις «παιδικές της ασθένειες», τις μεταφυσικές δοξασίες, τις ιδεοληψίες και προσφάτως την αποδοχή συνωμοσιολογικών και ψευδοεπιστημονικών θεωριών που κατακλύζουν το διαδίκτυο και τα ΜΜΕ. Αν θέλουμε συνειδητούς και ενεργούς πολίτες με κριτική σκέψη, θα πρέπει να διαφυλάξουμε ως κόρη οφθαλμού την επιστήμη, σε όλο της το εύρος, ως μόνη αφετηρία για την ορθολογική ερμηνεία των φυσικών και κοινωνικών φαινομένων, που για να την αποκτήσει η ανθρωπότητα θυσίασε στην πυρά (μεταφορικά αλλά και πραγματικά) πολλούς λειτουργούς της. Ιστορικά, στη προσπάθειά του ο άνθρωπος να κατανοήσει το φυσικό περιβάλλον για να αποφύγει πρωτίστως τους κινδύνους που αντιμετώπιζε για την επιβίωσή του, οδηγήθηκε μέσω της φυσικής επιλογής στο να αναπτύξει αναλυτικές και συνθετικές ικανότητες αλλά και ερμηνευτικά εργαλεία για την «αποκωδικοποίηση» των φαινομένων που βιώνει στην καθημερινότητά του. Η μοναδική αυτή ποιοτική διαφορετικότητα του homo

sapiens μάς παρείχε δύο ακόμα σημαντικά χαρακτηριστικά, την περιέργεια και τη φαντασία, ποιότητες που «απογείωσαν» το πνεύμα του. Δυστυχώς στον σύγχρονο κόσμο δεν ενισχύονται μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία αυτά τα χαρακτηριστικά, και στο όνομα της χρησιμότητας της γνώσης και της οικονομικής αποδοτικότητάς της, δηλαδή της εμπορευματοποίησης της, τελικά συρρικνώνονται με θύμα την κριτική σκέψη. Αυτό οδηγεί και σε άλλα παρακμιακά φαινόμενα, όπως στην αποδοχή από την κοινωνία διαφόρων τύπων «ψευδοεπιστήμης», κλασικών όπως της Αστρολογίας αλλά αυτών της Νέας Εποχής (New Age) περί «κβαντικής» ιατρικής/ψυχολογίας/ηθοποιίας κ.λπ., αλλά και συνωμοσιολογικών θεωριών («μιας ψεκάζουσας», «μιας κρύβουν τους εξωγήινους», «μιας χειραγωγεί η Παγκόσμια Κυβέρνηση», «μιας κρύβουν ότι η Γη είναι επίπεδη», κ.λπ.). Δυστυχώς η επιστήμη αγωνίζεται σήμερα να επιβιώσει ως αξιακή αναφορά μέσα στο προαναφερθέν περιβάλλον σύγχυσης που προκαλούν η οικονομική κρίση, η εκτεταμένη προβολή ψευδοεπιστημονικών απόψεων και θεωριών και η συστηματική αποδόμηση του ορθού λόγου. Οι προαγωγοί ψευδοεπιστημονικών θεωριών διατείνονται ότι χρησιμοποιούν τις μεθόδους και τα ευρήματα της επιστήμης, αλλά στην πραγματικότητα βασίζονται σε ανεπαρκή στοιχεία, απεκηρικότατες απόψεις και αγνοούν μεθοδευμένα όποια στοιχεία αντιτίθενται στην κατεύθυνση που επιθυμούν. Όπως έλεγε ο Καρλ Σαγκάν, «η ψευδοεπιστήμη είναι πιο εύκολη από την επιστήμη, μιας και τα επιχειρήματα και οι μέθοδοι αλλά και αυτά που αποδέχεται ως αποδεικτικά στοιχεία είναι πολύ πιο χαλαρά από αυτά της επιστή-

μης». Είναι, με λίγα λόγια, «εύκολη» η ψευδοεπιστήμη, δεν χρειάζεται την επίπονη και εξαντλητική διαδικασία μάθησης, σπουδής, ελέγχου, πειράματος, ενδελεχούς απαλοιφής σφαλμάτων, επανελέγχου των πειραματικών διαδικασιών, που είναι αναγκαίες για να φτάσεις σε ασφαλή συμπεράσματα. Ακόμα και έτσι ορισμένες φορές η επιστήμη καταλήγει σε ελλιπή συμπεράσματα, αλλά έχοντας χρησιμοποιήσει την αυστηρή επιστημονική μεθοδολογία μπορούμε να ανατρέξουμε στις διαδικασίες που ακολουθήσαμε και να εντοπίσουμε το όποιο σφάλμα. Είναι απαραίτητο η Πολιτεία να αυτηληφθεί ότι ο κίνδυνος που ελλοχεύει είναι πραγματικά μεγάλος καθώς αυτό που βάλλεται είναι ο ίδιος ο ορθολογισμός και η ατιοκρατία, δηλαδή η αλληλουχία αιτίου και αιτιατού, η ίδια η βάση δηλαδή της λογικής πάνω στην οποία μπορούμε να πορευόμαστε μέσα από διάλογο σε ένα συνεκτικό σχέδιο για την κοινωνία. Εν τέλει βάλλεται η ίδια η Δημοκρατία μιας και ένας ημιμαθής λαός, κυριαρχούμενος από φοβίες, ιδεοληψίες, συνωμοσιολογικές εκφάνσεις της πραγματικότητας και χωρίς σταθερές βάσεις πάνω στις οποίες θα μπορεί μέσω του διαλόγου να καταλήγει σε αποδεκτά πολιτικά σχέδια, είναι ευκόλως καθοδηγούμενος και χειραγωγούμενος από τα όποια παράκεντρα εξουσίας. Εν κατακλείδι, η απαξίωση της επιστημονικής γνώσης και της αυστηρής επιστημονικής μεθόδου έναντι των συνωμοσιολογικών, ψευδοεπιστημονικών θεωριών, καθιστά υπεύθυνη τόσο την Πολιτεία στο να προστατεύσει μέσω θεσμικών παρεμβάσεων την κοινωνία όσο και εμάς τους επιστήμονες, ως θεματοφύλακες του ορθού λόγου και της επιστημονικής μεθόδου, να στηλιτεύουμε τα νοσηρά φαινόμενα και να προάγουμε την κοινωνικοποίηση της γνώσης με απτό και εύληπτο τρόπο.

Ο κ. Μανώλης Πλειώνης είναι διευθυντής και πρόεδρος του ΔΣ του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, καθηγητής του Τμήματος Φυσικής του ΑΠΘ.